

Medierne og de Etniske Minoriteter i Danmark

– traditioner i og udfordringer for dansk medieforskning

Af Thomas Tuft

Indenfor ovennævnte forskningsfelt, hvad forskes der egentlig i i Danmark? Hvad er de centrale forskningstemaer, og hvilke institutioner og videnskaber er engagerede indenfor dette bredt definerede forskningsfelt? Fokus i artiklen er på medieforskning, der beskæftiger sig med de flygtninge- og indvandrergupper, som er kommet til Danmark indenfor de seneste cirka tre årtier. For at strukturere diskussionen organiserer Thomas Tuft præsentationen indenfor tre hovedtemaer; medierepræsentation; etnisk medierepræsentation og selvrepræsentation samt forskning i mediebrug blandt etniske minoriteter. Tuft efterlyser et større engagement fra de danske medievidenskabelige institutioner indenfor dette område og afslutter artiklen med at identificere tre områder, som han anser for væsentlige at prioritere yderligere, nemlig forskning i populærkulturelle genrer og udtryksformer, kulturel produktion og selvartikulation samt hverdagslivets globalisering: diaspora og transnationalisme.

Paradokset

Nogle af de seneste års mest overeksponerede samfundsmæssige problemstillinger i de danske medier, nemlig flygtninge- og indvandrerrelaterede problemstillinger, er kun i meget begrænset omfang genstand for danske medieforskeres opmærksomhed, og da næsten ikke hos de mange humanistiske medieforskere.¹ Vi har i 1990'erne haft en voksende politisk bevågenhed samt en markant mediemæssig og offentlig synlighed omkring en lang række flygtninge- og indvandrerrelaterede problemstillinger i det danske samfund. Derfor kan det synes som et paradoks, at kun få forsker i mediernes repræsentation af etniske minoriteter i de danske medier. Endnu færre laver indholds- eller receptionsanalyser af deres kulturelle produktioner og medieproduktion iøvrigt, og forskning i de etniske minoriteters mediebrug er mindst ligeså begrænset. Dansk medieforskning ved derfor stadig meget lidt om disse grupper af den danske befolkning og deres erfaringer med medierne.

Årsagen til denne situation ligger både i en manglende forskningsmæssig interesse og en lav forskningspolitisk prioritering såvel som i de institutionelle rammer for og opdeling af forskningen i enten medieforskning eller flygtninge- og indvandrerforskning. Få personer eller institutioner, om nogen, bringer disse interessesfærer sammen.

I lyset af denne situation er målet for denne artikel først og fremmest at prøve at sammenfatte og fremstille det eksisterende forskningsfelt, som findes i spændingsfeltet mellem på den ene side medie- og kulturforskning og på den anden side flygtninge- og indvandrerforskning. Dette gøres med henblik på at få klarhed over, hvordan det brede genstandsfelt, som vedrører relationerne imellem medier og de etniske minoriteter i Danmark, er blevet behandlet i dansk medieforskning: hvad forskes der i, hvor, og af hvem? Artiklen vil endvidere identificere nogle af de faglige problemstillinger, der, med inspiration i nyere internationale diskussioner, kan være både relevante og væsentlige for dansk medieforskning at belyse. Her tænkes blandt andet på problemstillinger vedrørende diaspora'er, transnationale fællesskaber, nye etniciteter og hybridkulturer. Heri ligger endvidere oplagte koblingspunkter til den voksende forskning omkring kulturel globalisering og mediernes rolle heri. Endelig vil denne artikel levere en bibliografi, der, såvidt det har været mig muligt, samler referencer til den relevante nyere danske forskning omkring medier og de etniske minoriteter.

Race, etnicitet og diaspora

Den internationale forskning omkring flygtninge og indvandrere har fra 1970'erne og frem til idag

skiftevis kredset omkring tre begreber: race, etnicitet og diaspora. Disse begreber har det til fælles, at de alle relaterer sig til forskellige former for grænsedragninger mellem sociale grupper. Ud fra skiftende perspektiver har disse begreber domineret diskursen indenfor forskning om »de andre« – eller om sig selv, afhængig af perspektivet. For forskere som Stuart Hall og Paul Gilroy har det været en refleksiv process som de selv, som sorte og med rødder i Karibien, både har erfaret i hverdagslivet og forsket i.

Ikke mindst den engelske kulturforskning har bevæget sig fra et stærkt politisk engageret fokus på race til en stigende opmærksomhed på etnicitet og videre til nyere forskning i diaspora'er. Omdrejningspunktet, såvel politisk som i medie- og kulturforskningen, har således bevæget sig fra i 1970erne i høj grad at handle om race-relaterede problemstillinger til i de senere år i langt højere grad at handle om udfordringerne og problemer forbundet med den etniske mangfoldighed og det multikulturelle samfund. Stuart Hall skelner i den meget refererede artikel »New Ethnicities« fra 1996 (først udgivet i 1988) imellem det tidlige fokus på »relations of representation« og det gradvist bredere definerede »politics of representation« (Hall 1988/1996), begreber jeg forklarer i det følgende. Hall afdækker blandt andet de underliggende medie- og kulturpolitiske dagsordener, som har kendetegnet meget af især den engelske forskning omkring medier og etniske minoriteter og i særlig grad forskningen omkring repræsentation af sorte og af etniske minoriteter. En del af diskussionerne genfinder vi i modificerede former i Danmark, såvel i de tilsvarende politiske debatter og delvist i forskningen indenfor repræsentation, som jeg vender tilbage til i løbet af denne artikel.

Hall skelner således imellem to »øjeblikke« indenfor sort kulturpolitik (»black cultural politics«) i England, øjeblikke som har slået nye toner an i politikken og forskningen.² Det første »øjeblik«, var de tidlige 1970ere »when the term »black« was coined as a way of referencing the common experience of racism and marginalization in Britain and came to provide the organizing category of a new politics of resistance, among groups and communities with, in fact, very different histories, traditions and ethnic identities« (Hall 1989/1996: 441). Her blev erfaringen som sort den fremherskende diskurs i kritikken mod en overvejende hvid æstetisk og kulturel diskurs. Det væsentlige at no-

tere sig her er ikke mindst, at erfaringen som sort transcenderede en skelnen mellem forskellige etniske og racemæssige identiteter inden for kulturkritikken. Det sorte subjekt blev en art essentialistisk kategori for *alle* marginaliserede, etniske minoritetsgrupper i det engelske samfund.

Politisk, og ligeledes på den forskningsmæssige agenda, handlede det i England og USA i mange år om kampen for og adgangen til repræsentation, »the struggle to come into representation« (Hall 1996: 440), dvs. kampen for sorte medie- og kulturproducenter til selv at repræsentere deres egen »race«. I forskningen blev stereotyperne i de dominerende repræsentationer identificeret og analyseret, og i politikken og ikke mindst i medie- og kulturproduktionen blev der kæmpet for at nedbryde disse først og fremmest negative repræsentationer af sorte. Der skulle skabes positive billeder af de sorte. Hall har karakteriseret denne tendens som repræsentationsrelationerne (relations of representation).

Det andet »øjeblik«, ultimo 1980erne, kan groft sagt karakteriseres under Hall's betegnelse »a politics of representation itself« (ibid, 442). Lidt firkantet opstillet argumenterer Hall for, at denne nye fase markerer opgøret med en essentialistisk opfattelse af »de sorte« som entydig kategori. Mangfoldighederne, der gemmer sig bag denne samlebetegnelse for marginaliserede grupper i det engelske samfund, kommer til syne og til orde:

»What is at issue here is the recognition of the extraordinary diversity of subjective positions, social experiences and cultural identities which compose the category »black«: that is, the recognition that »black« is essentially a politically and culturally constructed category (...) This inevitably entails a weakening or fading of the notion that »race« or some composite notion of race around the term black will either guarantee the effectiveness of any cultural practice or determine in any final sense its aesthetic value« (ibid, 443).

Parallelt med at kategorien »sort« får en i stigende grad flertydig betydning, bliver begrebet etnicitet i 1980erne og særligt i 1990erne introduceret som begreb i en voksende del af særligt kulturstudierne i England. Den norske antropolog Fredrik Barth får en stor indflydelse på 1980ernes og især 1990ernes kultur- og etnicitetsstudier. Med sin artikelsamling fra 1969, »Ethnic Groups and Boundaries« påpeger Barth, at »det etniske« først og

fremmost består i den anderledeshed, som manifesterer sig i sociale gruppers grænsedragninger i forhold til andre. Barth gør op med den essentialistiske tænkning om etnicitet som noget, folk er født med. Barths yngre norske antropolog-kollega, Thomas Hylland Eriksen, opsummerer sidenhen hovedpointen hos Barth, nemlig at »ethnicity is essentially an aspect of a relationship, not a property of a group« (Hylland Eriksen 1993: 12). Etnicitet er konstitueret i den sociale kontakt.

I forlængelse af forskning i race-relationer og etniske grænsedragninger dukker diaspora-begrebet op i midt-80'erne (Gilroy 1987, Clifford 1988), omend det først for alvor bliver et centralt begreb i kulturforskningen i løbet af 1990'erne og først for alvor får indflydelse på medieforskningen fra medio 1990'erne og frem. Fra traditionelt at have handlet om jødernes historiske og dramatiske »spredning« over den ganske klode, bliver diaspora-begrebet i den nye kultur- og gradvist også medieforskning videreudviklet og kommer til at vedrøre den nyere tids migranternes og flygtninges transnationale fællesskaber.

Hvorvidt der teoretisk er tale om gammel vin på nye flasker ved at skifte fokus fra at beskæftige sig med race til nye etniciteter og diaspora, hverken kan eller skal besvares udtømmende her. Præsentationen af Hall efterlader forhåbentligvis indtrykket af, at den internationale (det vil her sige anglo-saksiske) kultur- og medieforskning omkring flygtninge og indvandrere er et forskningsfelt i udvikling. Det er et forskningsfelt, som vokser, og som gradvist har udkrystalliseret sig i en række mere specifikke forskningsfelter. Det ses også i den danske forskning, som vi ser nærmere på om lidt.

Fælles for den engelske og amerikanske kultur- og medieforskningens fokus først på race, siden på etnicitet og senest på diaspora har således været ønsket om at identificere og forstå grænsedragningerne, som de udmøntede sig i såvel hverdagens som i politikens og kultur- og medieproduktionernes diskurser. Hver på sin måde har disse begreber repræsenteret forskellige tilgange til at forstå relationerne mellem medierne og minoriteterne, og det er tilgange, som i et vist omfang alle sameksisterer idag.

Som vi vil se i præsentationen nedenfor af den danske forskning omkring medier og etniske minoriteter, så finder vi begge de paradigmer, som Hall lagde ud med at skitsere, mellem »relations of representation« og »politics of representation«.

Men uanset paradigme, så finder størstedelen af den danske forskning på dette felt sammen i en »repræsentationsforskning«, der fokuserer på bestemte genrer, især nyheder, og som er forankret i klassiske samfundsvidenskabelige og særligt politologiske forskningstraditioner. I og med at humaniora'en stort set er fraværende, er de æstetiske analyser af film, tv-serier og populærkulturelle genrer et uopdyrket felt indenfor den danske forskning i medier og etniske minoriteter.

I mange af de lande, hvor medier og etniske minoriteter er et stort forskningsfelt, ikke mindst i England og USA, er der store kontroverser, og hele diskussionen om politisk korrekte benævnelser er en kedelig bagside af de nye diskurser omkring nye etniciteter, diaspora og multikulturalisme. Men grundlæggende handler dette forskningsfelt om grænsedragninger, om identitetsdannelse og selvforståelse, ikke mindst national selvforståelse. At flygtninge- og indvandrerspørgsmål er blevet så varme politiske kartofler i Danmark i de forløbne år handler lige så meget om den nationale selvforståelse i Danmark, om danskerne identitetsfølelse og om det faktum, at grænserne udfordres og forandres hurtigere idag end tidligere. Hastigheden, hvormed den kulturelle forandring finder sted, er vokset, og folkesjælen har svært ved at følge med. Og forskerne er begyndt at forske i kulturel globalisering, i samspillet mellem det lokale og det globale, og i mediernes rolle heri.

Hvor forskes der, og af hvem?

Det danske forskningsfelt omkring de etniske minoriteter og medier, og relationerne imellem dem er kendetegnet ved en række politiske og institutionelle forhold. Der er særligt tre forhold, som er væsentlige:

1. Forskningen er institutionelt meget spredt og har traditionelt fokuseret på relativt få og snævre emner. Der er fortsat en række underbelyste problemstillinger og fagområder.
2. Forskningen har en vag forankring og prioritering på universiteternes medie-, kultur- og filmvidenskabelige institutter. Det gælder også for undervisning indenfor dette felt.
3. Den begrænsede forskning, som finder sted, er stærkt støttet og drevet af en snæver kreds af offentlige institutioner *udenfor* de traditionelle universitære forskningsmiljøer.

De danske institutter for medievidenskab har længe været fraværende i dette felt. De institutioner og videnskabelige fora, hvor forskning i dette felt er foregået, og hvor mere er undervejs, omfatter:

- Institut for Statskundskab på Århus Universitet. Det omfatter blandt andet Lise Togeby og en kreds omkring hende.
- Institut for Antropologi i København omfatter blandt andre Karen Fog Olwig, Kirsten Hastrup og Jonathan Schwartz, som alle på forskellig vis berører problemstillinger, der delvist relaterer sig til medie og etniske minoriteter. Mere eksplicit fokuseret herpå finder vi især Peter Hervik, der sammen med en kreds af sine studerende har skrevet en antologi om repræsentation af etniske minoriteter. Men Hervik er siden blevet ansat i Norge.
- Center for Mellemøstudier ved Odense Universitet har haft begrænset forskning med eksplicit fokus på dette felt. Mehmet Nefci har skrevet en smule om etnisk chat.
- Carsten Niebuhr-Instituttet på Københavns Universitet har en række forskere, som på forskellig vis har fat i emner, der relaterer sig til dette forskningsfelt: Jørgen Bæk Simonsen har forsket i religiøse (muslimske) videoer og mere nyligt forsket i »cybermuslimer«, et felt også belyst i et speciale ved Religionsvidenskab. Jakob Skovgaard-Petersens forskning om medieudviklingen i den arabiske verden øger endvidere forståelsen for den programflade, herboende arabere ser på og lytter til.
- På Center for Kulturforskning på Århus Universitet sidder en enkelt Ph.D-studerende og forsker i repræsentation af grønlandere på film, men mig bekendt foregår der ingen forskning omkring medier og etniske minoriteter relateret til de sidste årtiers flygtninge- og indvandrergrupper i Danmark.

Ser vi på hvilke medievidenskabelige institutioner og hvilke medieforskere, som er engageret på dette felt, så kender jeg til følgende:

- På RUC forskes der i interkulturel kommunikation, hvilket for flere forskeres vedkommende har haft en relation til flygtninge og indvandrede (ikke mindst Hanne Løngren og Iben Jensen).
- Som Ph.D-studerende i henholdsvis Lund og Californien finder vi Mustafa Hussain og Feruh Yilmaz, som i en fælles publikation (med O'Connor, 1997) og sidenhen i deres Ph.D-projekter i udlandet mest vedholdende har beskæftiget sig med medier og etniske minoriteter i Danmark.
- Blandt de studerende på Institut for Informations- og medievidenskab på Århus Universitet findes enkelte studerende med relevante forskningsobjekter om blandt andet Mujaffa-spillet og kurdisk tv i Europa.
- På Institut for Film- og Medievidenskab på Københavns Universitet har undertegnede siden 1999 arbejdet på et forskningsprojekt om mediebrug og hverdagsliv blandt unge etniske minoriteter på Indre Nørrebro. Desuden har Gitte Stald i sit studie af unge menneskers mediebrug også interviewet enkelte med anden etnisk baggrund end dansk, og endelig har Stig Hjarvard et kapitel om medierne og de nye danskere i sin rapport for medieudvalget i 1996 (Stald 2001, Hjarvard 1996).
- På DPU har medieforskerne knyttet til sektoriariat for børnekulturnetværk ligeledes etniske minoriteter med i deres seneste bog »Familier i forandring – hverdagsliv og medier i danske familier«, omhandlende familiers mediebrug (Christensen og Tufte, u.u.).

I tillæg til ovenstående kommer så den grå litteratur, det vil sige det udrednings- og forskningsarbejde, som har været bestilte konsulentopgaver, typisk arbejde udført for en række offentlige institutioner, heriblandt Nævnet for Etnisk Ligestilling og Danmarks Radio. Leverandørerne har været SFI, uafhængige konsulenter og forskere, samt universitetsforskere. Reelt har disse sidstnævnte offentlige institutioner spillet en vigtig rolle i udviklingen af dette forskningsfelt, i generering af viden, indsigt og forståelse på netop dette forskningsområde.

Ser vi således på forskningsfeltet som helhed, er det spredt og uden nogle institutionelle satsninger i de medievidenskabelige fora, og ej heller er der forskningspolitiske satsninger på dette felt. Det nærmeste, man kommer en sådan satsning, var da SHF for et par år siden afsatte en pulje penge til forskning i kulturmøder, hvorunder dette kunne henhøre, men hvor der mig bekendt ikke var nogle medieforskningsprojekter blandt de støttede forskningsprojekter.

Hvad forskes der i?

I bogen »Ethnic Minorities and the Media« skelner den engelske medieforsker Simon Cottle imellem 3 primære forskningsområder: repræsentation, kulturel produktion og selvtartikulation, og mediebrug og betydningsproduktion (Cottle 2000). Dette er nogle genkendelige faglige kategorier indenfor medieforskningen, som er brugbare til at strukturere præsentationen af det danske forskningsfelt om medier og etniske minoriteter.

Traditionelt har der i Danmark været fokus på forskning omkring medierepræsentation med nyheds- og presseforskning i centrum. Periodisk siden midt i 1980'erne, og særligt de seneste år, har dette været et kernepunkt, når forskningen beskæftigede sig med medier og etniske minoriteter. Det kan, uden for megen sammenligning iøvrigt, minde om måden, hvorpå dansk medieforskning i 1970'erne udviklede et forskningsfelt om kvinder i mediebildet. I forhold til etniske minoriteter har forskningen hidtil fokuseret på repræsentation i de seriøse genrer, nyhedsstoffet især og med vægten på den trykte presse. Populærkulturen, det være sig såvel repræsentation, kulturel produktion eller mediebrugen ift. populærkulturelle genrer, har været stort set ikke-eksisterende som genstandsfelt i forskningen.

Ligesom i den engelske forskning har det i Danmark været erfaringen som »anden«, her ikke som »sort« men som gæstearbejder, indvandrer, flygtning og som etnisk minoritet, som har været i fokus. Hvor forskningen til en vis grad har forsøgt at nuancere disse samlebetegnelser og påvise mangfoldighederne, så var og forbliver diskursen i det generelle medie billede, at der her er/var tale om een samlet kategori af mennesker. Først i de allerseneeste år er der kommet en større dybde og stærkere mangfoldighed frem, omend forskningens mangfoldighed stadig kæmper med og mod den generelle mediediskurs og offentlige diskurs omkring etniske minoriteter i Danmark.

Kritiske røster har været fremme om faren for etnificering af forskningsfeltet. Her ser jeg dog, at det er vigtigt at skelne mellem den offentlige, herunder mediernes diskurs og den politiske diskurs, på den ene side, og så reelt se på hvordan forskere håndterer emnet. Etymologisk bevidsthed og kritisk og kontekstualiseret anvendelse af begreber og kategoriseringer er naturligvis vigtige, ikke mindst i et sådant tværfagligt forskningsfelt, hvor de fleste

fortsat står solidt forankret i egne faglige, videnskabelige og institutionelle traditioner, det være sig politologens, antropologens eller sociologens. Det er ligeledes vigtigt for at undgå, at etnisk minoritet og lignende samlebetegnelser, trods al velmenen, kommer til at fastholde disse befolkningsgrupper i fastlåste kategorier.

Som med medieforskningen omkring kvinder kan det tænkes, at medieforskningen omkring etniske minoriteter gradvist integreres på mangfoldige måder i dansk medieforskning, dels med særlige satsninger, dels som et tværgående perspektiv på analyser af programflader, reception eller hvad det nu måtte være. Vi er langt derfra nu, men vi ser dog enkelte tegn på, at forskning i globalisering, diaspora, hybridkulturer og multikulturalisme udvikler sig som farbare veje for en bredere medieforskning, der afspejler samfundsudviklingen og derfor tager de etniske minoriteters erfaringer i såvel repræsentation, selvtartikulation og reception ind som del af genstandsfeltet.

Medierepræsentation

Dette felt har været kendetegnet ved to slags analyser – dels indholdsanalyser af, hvordan etniske minoriteter repræsenteres i medierne, dels undersøgelser af, hvordan holdningerne til etniske minoriteter har været blandt danskere generelt, herunder hvordan disse holdninger er blevet påvirket af mediernes diskurser. Fokus har som sagt været på medierepræsentation i nyheder, herunder særligt pressens dækning (Hussain et al 1997, Hussain 1999 og 2000, Yilmaz 1999 og 2001). Der findes kun få studier af radio og tv. Af mere samfundsvidenskabelig karakter har der været en række oversigtsskabende projekter, teoretisk forankrede fortrinsvis i samfundsvidenskabelige institutioner som Inst. for Statskundskab, men også på SFI. Eksempler herpå har været studier i sammenhænge mellem flygtninge- og indvandrerantal og opblussen af disse temaer i aviserne (1985, flygtninge, 1987 indvandrere og 1993, begge dele). Desuden har Tøgeby og Gasholt i deres bog »I Syv Sind« (1995) en analyse af 25 års dækning i aviserne – dækning omkring flygtninge- og indvandrere.

Nogle har forsket i holdningsdannelse ved for eksempel at se på sammenhænge mellem stærk mediedækning og holdninger. Her har intentionen været at prøve at udforske, hvor meget mediernes,

og særligt avisernes dækning og diskurs betyder for holdningsdannelsen (Ottesen 1993, i Hussain et al). Også historiske stereotyper og kulturelt forankrede fjendebilleder har været omend en mindre del af dette forskningsfelt (Dindler og Olesen 1988).

Bent Jensen hos Rockwool Fondens Forskningsenhed har leveret et historisk overblik i sin bog om de fremmede i mediebilledet. Vi har altid konstrueret – og haft et behov for at konstruere – de fremmede overfor os selv – det er ikke nogen ny opfindelse. Jensen går i den sammenhæng tilbage til tyskere i 1700-tallets Danmark. Derfra trækker han analyser og tråde igennem lignende konstruktioner op gennem historien, i de danske mediers behandling af svenskere, polakker, jøder, og flere andre. Som hos Ottesen er fokus mindre på mediernes behandling af »de fremmede«, men mere på offentlighedens holdningsudvikling, som den historisk har været reflekteret i pressen (Jensen 2000).

Endelig, med de bosniske flygtninge i fokus har sociologen John Aggergaard Larsen forsket i, hvordan bosniske flygtninge er blevet repræsenteret i mediebilledet i Danmark (Larsen 1997, 1998 og 1999). Larsen har fremanalyseret to diskurser i mediebilledet – den humanistiske og den nationalt selvtilstrækkelige diskurs.

Aføvrigt mere samfundsvidenskabelige analyser foretager politologen Jacob Gaarde Madsen, i sin bestillingsopgave for regeringens Magtudredning (Madsen 2000), ligeledes en diskursanalytisk empirisk analyse af mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet (anmeldt i dette nummer af *Mediekultur*). Madsen laver en socialkonstruktivistisk analyse, der trækker på Gamson & Modiglianis teoriset. I sin forståelse af medierne og deres relation til offentligheden og mediebrugerne er Madsens referenceramme foruden socialkonstruktivister præget af amerikansk medieforskning fra 1980'erne (Weaver 82, Gitlin 80), og hans egen diskurs er præget af effektforskningens sprog. I hans oversigt over medieforskningens udvikling er der ingen henvisninger til centrale nordiske forskere på dette felt eller til 1980'ernes og 1990'ernes kvalitative modtagerforskning. Han foretager en relativ kort kvantificeret oversigt over mediernes dækning af en række temaer de sidste 30 år.

I antropologien ses ligeledes diskursteoretiske tilgange til medierepræsentation, ikke mindst i bo-

gen »Den Generende Forskellighed« fra 1997, redigeret af antropologen Peter Hervik. Heri samler Hervik en række analyser af, hvordan den trykte danske presse fremstiller forskellige etniske minoritetsgrupper i Danmark. Der trækkes en del på diskurs- og sprogteoretikere som Baktin, Vygotsky og Fairclough. Foruden tekstanalyser fra avismateriale indgår i mere begrænset omfang analyser af læsernes opfattelse af forskellighed, omend dette studie er begrænset og iøvrigt ikke anvender receptionsteori. Igen er analyserne forankret i tekster og traditioner præget af de fag og de institutioner, hvorfra forskerne kommer, i dette tilfælde fra antropologi, hvor den teoretiske ambition har været at forsøge at koble nyere amerikansk kognitiv antropologi med britiske kulturstudier. Det væsentlige i denne sammenhæng er, at genstandsfeltet, hvorom en stor del af artiklerne drejer sig, er pressen, og i den sammenhæng åbner bogen for et blik ind i måden, hvorpå antropologer anskuer medierne. Pt arbejder Hervik med et projekt om repræsentation af religion i de danske medier.

Tilbage står, at de danske medievidenskabelige institutter på de humanistiske fakulteter kun har begrænset forskning i og omkring medier og etniske minoriteter – hverken som særlige satsningsområder eller som integrerede aspekter i bredere studier af medieforhold.

Etnisk medieproduktion og selvrepræsentation

Vi får et stadig stigende antal lokale medier, herunder både nærradioer og lokaltv-stationer, men vi ser ikke mindst en vækst i de nye medier – web-sider og ikke mindst et hastigt voksende satellit tv-udbud. Disse forskelligartede medier har det til fælles, at de henvender sig til en eller flere af de mange forskellige etniske minoritetsgrupper i Danmark, typisk gruppe, som har et sprog, et oprindelsesland eller en religion (oftest Islam) til fælles. Mange nærradioer på for eksempel tyrkisk eller arabisk er små, men har loyale lyttere. Lokaltv-stationen ATV på Nørrebro er for de herboende arabere, men har ved at sende på dansk i stigen-de grad forsøgt at få en endnu bredere seerskare, foruden bevidst at anvende dansk som det sprog de ønsker at henvende sig til herboende arabere på. Satellit tv-stationerne har ofte europæiske målgrupper, som for eksempel kurdere, tyrkerne eller arabere i Europa. Men om hele denne nyudvikling

op gennem især 1990erne kan man spørge: hvori består indholdet af disse nye radio- og tvkanaler, websites, mm, og hvilke former for (selv)repræsentation kommer her til udtryk omkring disse grupper af mennesker, som har et sprog, et oprindelsesland eller en religion til fælles. Hvad formidler de forskellige medier, og hvem er det, som engagerer sig omkring de lokale mediers etniske medieproduktion?

Film og Musik

Også indenfor film og musik er der sket en hel del i Danmark i løbet af 1990erne. Musiketnologen Eva Fock har i en del år beskæftiget sig med musik og forsket i musikken som udtryksmiddel. I hendes bog »Mon farven har en anden lyd« udforsker hun musikforbruget og musikkulturen hos unge danskere med tyrkisk-kurdisk, pakistansk og marokkansk baggrund. Blandt hendes findings var den meget sammensatte karakter af de unges musikforbrug, som dog også var meget organiseret med særlige musikarter til bestemte situationer. Der blev skelnet klart mellem, hvad der hørte til hvor, og der blev ikke eksperimenteret med grænserne mellem stilarter, genrer eller kulturer (Fock 2000: 145ff).

Yvonne Mørck har i *Social Kritik* i 1996 skrevet om film og kunst som repræsentationsarena med særligt fokus på kulturel kreolisering. Gennem en analyse af en lang række film beskæftiger Mørck sig med de måder, hvorpå fiktionsfilm både belyser og afspejler de forandringsprocesser og dynamikker, som erfares hos diasporabefolkninger som for eksempel indvandrere og flygtninge. Film, som musik, er en udtryksform, hvorved disse dynamikker repræsenteres, og publikum gives nogle muligheder for at engagere sig i de udtryk og bruge dem i forhold til deres eget hverdagslivs udfordringer og erfaringer. Mørck kommer dog ikke ind på receptionen af filmene, men foretager indholdsanalyser af de komplekse tematikker mange af filmene tager op.

At film om og af etniske minoriteter i Danmark er et vækstområde indenfor dansk filmproduktion ses også af Filmhusets arrangement i foråret 2001 om netop dette område. Men forskningsbaserede analyser i denne boldgade findes der kun få af. Iben Jensens magisterspeciale fra 1991 omfattede en receptionsanalyse af den kurdisk-tyrkiske film »Yol«, vist såvel for danskere, kurdere og tyrkere.

Medieudbuddet i nærmiljøet

I mit eget forskningsprojekt har jeg – i samarbejde med min forskningsassistent Maja Riis – foretaget en kortlægning af den etniske medieproduktion, som var tilgængeligt for Indre Nørrebro-borgere generelt og etniske minoriteter i særdeleshed (Tuftte og Riis 2001). Således kortlagde vi alt, hvad der var af udbudssteder; salg og leje af satellitmodtagere samt det skønsmæssige antal af disse modtagere; lokale medier som nærradioer, lokaltv og lokalavisser; tilgængelige video- og musikudlejnings- og salgssteder, Internetcafeer, udbud på biblioteker og medborgerhuse, mm. Der foregår et stort og engageret forbrug, og ved at få belyst dette yderligere skabes en indsigt i den medieproduktion, selvrepræsentationen og ikke mindst brug af disse medier, som finder sted i hverdagslivet. Det bidrager til at få et mere omfattende og komplet billede af udbud og forbrug af medier i Danmark.

Cypermuslimer

Et spændende fænomen, som også er i stærk vækst i disse år, er hjemmesider og chatrum, som har en profil, der har med etniske minoriteter at gøre, fx kurdiske chat-rum og muslimske hjemmesider (se Tuftte og Riis 2001). Islam-forskeren Jørgen Bæk Simonsen har fulgt udviklingen af Foreningen af Danske Cypermuslimer siden deres start for et par år siden og har derigennem analyseret, hvilke emner og hvilke former for (religiøs) repræsentation, som kommer til udtryk her. Ligeledes har en studerende ved religionsvidenskab skrevet speciale om netop dette emne. Diskussionerne på denne web-side foregår på dansk, og de afspejler et bredt spektrum af hverdagslige problemer, som muslimer i Danmark tumler med.

Medieudviklingen i hjemlandene

Det sidste årtis medieudvikling, ikke mindst i de regioner i verden, hvorfra herboende flygtninge og indvandrere kommer, har markant ændret mange af disse folks medievaner. Internets mange tvkanaler, de arabiske, iranske, kurdiske og sågar bosniske kanaler har givet flygtninge og indvandrere fra disse lande mulighed for at opnå en tættere medieformidlet relation til det land, den kultur og de begivenheder, som de på et tidspunkt i fortiden har forladt. Mellemøstesperten Jakob Skovgaard-Petersen har i den sidste tid fulgt den mellemøstlige medieudvikling, som, alt andet lige, har stor indflydelse på visse dele af de herboen-

de arabiske grupper. Særligt to kanaler har haft væsentlig succes (Al-Jazeera og al-Manar) (Skovgaard-Petersen 2001). Af de få, som har udforsket herboende araberes brug af satellit-tv, er den svenske Mellemøst-forsker Ann-Sofie Roald, som har foretaget en spørgeskemaundersøgelse med det specifikke formål at undersøge muslimers brug af satellit-tv-kanalen Al-Jazeera (Roald 2001). Connie Carøe Christiansens artikel i dette nummer af *Mediekultur* er ligeledes inde på problemstillingen vedrørende satellit-tvs rolle i nyhedsreceptionen hos etniske minoriteter. Specialestuderende Lene Jensen på Informations- og medievidenskab på Århus universitet skriver om kurderes tv i Europa, og Ph.D Eva Østergaard på London School of Economics har forsket i kurderne i Danmark (og tre andre Europæiske lande) og deres politiske brug af medierne.

Det er endvidere denne teknologiske udvikling, der som del af såvel den økonomiske og kulturelle globalisering har muliggjort en stærk udvikling indenfor diaspora-fællesskaberne med hindu-diasporaen som en af de mest studerede (Vertovec 2000). Herhjemme er det endnu sparsomt med studier af mediernes relation til diaspora.

Opsummerende om dette forskningsfelt kan man sige, at de seneste års medieudvikling på lokalt plan (nærradio og lokaltv især) og udviklingen af internet, billige telefontakster og satellit-tv alt sammen har bidraget til et meget mere sammensat mediebillede i dag end for blot få år siden. Medieret kommunikation i alle afskygninger er i dag tilgængelige, og flere og flere mennesker er endvidere selv medieproducenter qva deres lokale medier, internetsider i foreningslivet, musik- og filmproduktion. Jeg har andetssted nuanceret begrebet »etniske medier« netop i et forsøg på at skille disse mange medierede udtryksformer fra hinanden (Tufte 2001a). Som sådan er etnisk medieproduktion et problematisk begreb, fordi det dækker alt fra en tyrkisk nærradio på Nørrebro til indiske filmkanaler på satellittv til hele Europa. En nuancering er derfor nødvendig, hvor kriterierne snarere falder tilbage på de gamle distinktioner imellem lokale, nationale, transnationale kanaler, med specificering af ejerskab, sprog der sendes på, programindhold, mm. Uanset kategorierne åbner der sig i disse år et hastigt voksende forskningsfelt på dette område, et forskningsfelt, som endvidere indbyder til internationale samarbejder, der udforsker ikke kun repræsentationen af geografisk af-

grænsende regioner, kulturer eller etniske grupper, men ligeledes udforsker, hvilken rolle dette hav af medierepræsentationer spiller i konstruktionen af og forhandlingerne omkring kulturelle identiteter i en globaliseringens tidsalder.

Brug af medier blandt etniske minoriteter

Mange forskere, som beskæftiger sig med flytning og indvandrere på andre fag end de medierelaterede, har perifert berørt medicområdet. Det gælder for eksempel antropologen Yvonne Mørck (1998: 38, 52, 70, 73 og 75), arkitekten Bulent Diken (1995: 31, 43, 45 og 57) og socialforskeren Üzeyir Tireli (1999: 77, 82, 207-208), men også kultursociologen Flemming Røggilds forfatterskab har mange små referencer til mediebruget i hverdagslivet (1988, 1995, 2000). I langt de fleste tilfælde er det en hurtig refereren til en hverdagslig syslen som tv-sening, film/video og kommentarer til massemediernes betydning generelt for forskellige etniske minoritetsgrupper.

Tireli bemærker den rolle »genfortællingen af den romantiske kærlighed fra hjemlandet« har for især etniske minoritetskvinder, herunder for køns- og generationsforholdene i intimsfæren (Tireli 1999: 77). Mørck taler om forskydningen i vægten i det sociale liv fra arbejde til forbrug, og hvor især billedmedierne udgør nye kontrol- og nydelsesmidler (Mørck 1998: 52), hvor video bliver vigtige for de »omlokaliserede menneskers kontakt til hjemlandet« (ibid: 73), og hvor medierne viser en bred vifte af livsmuligheder for almindelige mennesker (ibid: 75). Diken bemærker sig, at fjernsynet næsten hele tiden er tændt hos de tyrkiske familier, han besøger, og at de næsten udelukkende ser de tyrkiske kanaler, som sendes direkte fra Tyrkiet, foruden tyrkisk producerede videofilm.

Således er der en vis spredt opmærksomhed på nogle af de problemstillinger, der har med relationen mellem medier og etniske minoriteter at gøre. Ikke desto mindre er behandlingen af mediebrug forblevet overfladisk. Formålet med de omtalte forskeres arbejde har været et andet. Igen ser vi behovet for medieforskere i denne boldgade, som går mere i dybden, kommer videre end til det anekdotiske og den marginale påpegen af et så massivt fænomen i manges hverdag. Foruden en akademisk interesse ligger der i høj grad en politisk interesse i at forstå, hvilke potentialer

og problemer, der ligger omkring mediebrug og ikke mindst mediebrugens rolle i forhold til socialisering, social interaktion og kulturmøder. En af myterne er, at satellit-tv hindrer integrationen, men holder denne myte ved nærmere analyse, og hvordan er forskellen imellem de 140 etniske minoritetsgrupper i Danmark? Connie Carøe Christiansen behandler dette emne i sin artikel i dette nummer af Mediekultur (omend ikke de 140 etniske grupper!).

Foruden Connie Carøe Christiansens SFI-baserede konsulentarbejde for Danmarks Radio udarbejdet i samarbejde med Lea Sell, har der været en række tidligere bestillingsarbejder i samme genre, ligeledes udarbejdet for Danmarks Radio, i 1995 af SFI (Just Jeppesen 1995) og i 1993 af Indvandrerrådet (Hussain 1993). Forskellen har primært været, at det nyeste studie gik i dybden i en receptionsanalyse af nyhedsreceptionen blandt 12 familier af forskellige etniske oprindelser, mens de foregående studier var baseret på spørgeskemaundersøgelser.

Mediebrug blandt unge på Nørrebro

Ser vi på studierne af mediebrug blandt etniske minoriteter, så er de kvalitative studier få. Et meget spændende studie er et speciale på Universitet i Lund skrevet af de danske sociologer Jonas Lindholm og Kirstine Vinderskov i 1997. I et studie af unge muslimers hverdagsliv i Danmark inddrages mediebruget først og fremmest i en analyse af det private rum, hjemmet. Et perspektiv som udvikles, og som med fordel kan knyttes endnu tættere til analyser af mediebrug, er Lindholm og Vinderskovs skelnen imellem tre typer af etnicitet: refleksiv etnicitet, særligt udbredt blandt pigerne, etnicitet på trods, noget som de unge drenge udviklede, og etnisk selvtilid, særligt tilstede blandt de pakistanske drenge (Lindholm og Vinderskov 1997: 127ff).

Mit eget arbejde med mediebrug og hverdagsliv blandt unge på Indre Nørrebro har haft forskellige faser, alle dele af et længerevarende medietnografisk studie, som har strukket sig fra 1999 til 2001. Overordnet har formålet været at undersøge relationen imellem mediebrug og hverdagslivets tidlige, rumlige og sociale organisering og dette sat i relation til identitetsdannelse blandt unge mennesker i alderen 14-16 år. Hvilken rolle spiller køn, alder og ikke mindst livshistorie i spillet mellem ovennævnte? Hvornår ser man fjernsyn

alene, med forældrene og med vennerne, hvad ser man, i hvilke sociale og rumlige sfærer, og hvordan bruger man det, man ser, læser og lytter til i forhold til sit hverdagsliv og identitetsdannelse? For eksempel, hvorfor hører så få af disse unge radio, og hvorfor læser næsten ingen af dem avis?

Jeg har bevidst arbejdet med unge med mange forskellige etniske baggrunde, ialt 13 unge som tilsammen udgør en hel 8. klasse på en folkeskole på Nørrebro. De rituelle mønstre i mediebruget, og mediebrugets rolle i forhandlinger mellem køn, venner og generationer har været blandt fokusområderne i studiet (Tuft 2000, 2001 a/b, og (under udgivelse) samt Tuft og Riis 2001). Jeg har identificeret en række forskellige lag i de unges mediebrug, deriblandt lighederne mellem deres mediebrug og de generelle mediebrugsmønstre blandt alle unge i Danmark. Men der er også identificeret de medieforbrugsmønstre, som orienterer sig stærkere mod etniske og kulturelle baggrunde, og som har at gøre med livshistorien som flygtning eller som 2. generationsindvandrer. Ofte indgår mediebrug i sociale interaktionsmønstre, som kan tolkes som reaktioner på de dominerende offentlige diskurser overfor »de andre« i det danske samfund. Medierne anvendes aktivt til at konstruere og definere sociale situationer og grupper, for eksempel hos de enkelte etniske grupperinger, men de anvendes også, trodsigt måske, i grænsedragningen mellem de, som i den offentlige diskurs konstrueres som »de andre«, flygtningene og indvandrerne, vis-a-vis »os«, værende de etniske danskere. Anvendelsen af Internettet har været et andet aspekt, jeg udforsker, og endelig spiller både bibliotekerne og mobiltelefonerne nogle spændende roller, særligt for en del af de unge piger i mit studie.

Hvor bevæger feltet sig hen?

De centrale omdrejningspunkter, hvorom feltet »medier og de etniske minoriteter« drejer i disse år, er emner som identitetsdannelse og sociale grænsedragninger og særligt de dynamikker og forhandlinger, som disse processer består af. Medierne er vævet ind i disse processer, men igennem den ovenstående tredeling af perspektiverne – henholdsvis medierepræsentation, medieproduktion og mediebrug – har det været nemmere at overskue feltets mange vinkler, for ikke at tale om de mange forskellige videnskabelige tilgange.

Et af de behov, som jeg ser udvikle sig på

grundlag af denne analyse, er behovet for et eller flere store tværinstitutionelle forskningsprojekter, hvor medieforskere finder sammen på tværs af videnskabelige traditioner og med øje for de tre overstående delfelter. Det kunne bringe dette forskningsfelt videre frem. Blandt de perspektiver og forskningsområder, som jeg anser for mest underbelyste idag, og som jeg foreslår særlige indsatser indenfor, ikke mindst af humanistiske forskere, er følgende:

1. Populærkulturelle genrer og udtryksformer.
2. Kulturel produktion og selvartikulation.
3. Hverdagslivets globalisering: diaspora og transnationalisme.

Ad.1 Forskning i populærkulturelle genrer og udtryksformer
Der foreslås yderligere forskning indenfor filmanalyse, analyse af tv-serier, litteratur, musik, komedier, radiodrama, internetgenrer som fan-sites samt indenfor humor i medierne (fx indenfor SMS-kulturen på mobiltelefoner) for blot at nævne nogle af de populærkulturelle udtryksformer, som findes i og på de mange medier, som forbruges blandt de fleste yngre mennesker i Danmark i dag, og således også blandt de mange forskellige etniske minoriteter i Danmark. Eksempelvis er den engelske antropolog og medieforsker Marie Gillespie igang med et spændende forskningsprojekt, Axial-projektet, som er et studie i litterære repræsentationer.

De her foreslåede forskningsindsatser indbyder til tværgående analyser af såvel medierepræsentation, indholds- og programfladeanalyser, og receptionsanalyser. De vil kunne bidrage til at forstå mangfoldigheden, herunder blandingsformerne i de populærkulturelle udtryksformer, men også de kulturelle forandringsprocesser, som det danske samfund gennemgår i disse år, og hvor netop de mange nye mediestrømme bidrager til denne kulturelle dynamik på endnu uudforskede og således ukendte måder. I sådanne studier ligger også kimen til en videre forståelse af de kulturelle orienteringer og symbolske verdener, som etniske minoriteter i Danmark – såvel som mange andre borgere i Danmark – navigerer imellem i deres individuelle og kollektive grænsedragninger og identitetsdannelseprocesser.

Ad.2. Kulturel produktion og selvartikulation

Her tænkes på de etniske minoriteters egen medie- og kulturproduktion i Danmark – lokaltvprogram-

mer, lokalradio, spillefilm, musik, internetbaserede spil og programmer, etc. Argumentationen ligger i forlængelse af den foregående.

Ad.3. Hverdagslivets globalisering: diaspora og transnationalisme

Diaspora og transnationalisme. Igen, i forlængelse af ovenstående argumentation omkring behovet for analyser af populærkulturen, vil studier af diaspora-kulturer og transnationalisme og mediernes rolle i disse processer belyse nogle af de processer, som er centrale i den kulturelle forandring, som opleves i Danmark og på tværs af landegrænser idag. Vi oplever en stærkere sammenkobling mellem den globale medieudvikling og danskeres, herunder nydanskeres mediebrug. Her bliver tværfaglige studier og internationale studier a la det stort anlagte engelske forskningsprojekt »Transnational Communities« under Steven Vertovecs ledelse særdeles interessante og relevante. Danmark skal søge at integrere sig langt mere i den internationale forskning, end det er tilfældet idag. Det skandinaviske seminar »Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund – skandinaviske perspektiver«, som blev afholdt i april/maj 2001 og i regi af forskningsprogrammet »Mediekulturer uden Grænser«, var et lille initiativ i denne retning (se Tufte, under udgivelse). Men også nye europæiske platforme er under udvikling, fx det EU-støttede forskernetværk »Diasporic Minorities and their Media«, som koordineres af Myria Georgiou på London School of Economics.

For således at konkludere, så må det for det første erkendes, at i realiteten er det helt andre grænsedragninger end folks etniske baggrund, som spiller en rolle i menneskers socialisering og identitetsdannelse. Max Weber spurgte således engang: »Is ethnicity a category unsuitable for rigorous sociological analysis?« Weber's pointe var at »the notion of »ethnically« determined social action subsumes phenomena that a rigorous sociological analysis...would have to distinguish carefully« (Weber 1912/ 1978: 395). Weber påpegede unægteligt allerede da et problem, som i de senere år ofte har ført til diskussionen om, hvorvidt mange forskningsprojekter, der vedrører flygtninge- og indvandrergrupper, dels lægger for stor betydning i disse menneskers etniske baggrund, dels under vurderer alle de klassiske sociologiske kategorier som køn, alder og klasse. Det gør de muligvis. Og

alligevel har denne artikel bevidst søgt at synliggøre netop denne forskning, som på en eller anden vis relaterer til aktuelle samfundsmæssige problemstillinger, der vedrører disse befolkningsgruppers rolle i det danske samfund, og relationerne mellem disse etniske minoritetsdanskere vis-a-vis majoritetsdanskerne i Danmark.

Noter

1. Denne artikel fokuserer på mediemedieret kommunikation og vil således ikke berøre – omend kort referere til – den interkulturelle kommunikationsforskning som blandt andet bedrives på RUC.
2. De sorte kulturpolitiske diskussioner har i årtier inspireret store dele af engelsk medie- og kulturforskning, ikke mindst indenfor det som først var kendt som Birminghamskolen og sidenhen som British Cultural Studies. Det seneste årti har især USA, men også Norden og sågar Latinamerika ladet sig inspirere af de engelske kulturstudier, cultural studies.

Litteratur

Barth, Fredrik. 1969. Red. *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*. Oslo: Universitetsforlaget.

Cengiz, Kahraman. Lad os se fjernsyn. *Samspil*, juni 2000.

Christensen, O. & B. Tuft (under udgivelse). *Familier i forandring – hverdagsliv og medier i danske familier*. København: Akademisk Forlag.

Christiansen, Connie Carøe. *Tv-nyheder fra hjemlandet – integration eller ghettoisering? Om transnationalisme og nyhedsforbrug*. *Mediekultur* 32. SMID: Århus.

Christiansen, Connie Carøe og Lea Sell. 2000. *Godt Stof eller medborger? – Nyheder og etniske minoriteter i Danmark*. SFI.

Cottle, Simon. Red. 2000. *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham/Philadelphia: Open University Press.

Danmarks Radio: *Etniske Minoriteters Medieforbrug*, Juni 1995. Radioens Udviklingsenhed.

Diken, Bülent. 1995. *Fra Østtyrki til Vestdanmark. Fra landsbyliv til ghettotilværelse i det fascinerende og kedelige Ikast*. Akademisk Forlag.

Diken, Bülent (1999) *Strangers, Ambivalence and Social Theory*. Ashgate: Aldershot.

Dindler og Olesen (red) (1988) *Islam og Muslimere i de danske medier*. Århus Universitetsforlag.

Fair Play: 1996-1999 *MedieWatch*. København: Foreningen Fair Play.

Fock, Eva (2000) *Mon Farven har en anden lyd? Strejftog i 90ernes musikliv og ungdomskultur i Danmark*. Museum Tusulanums Forlag. København.

Gaarde Madsen, Jacob (2000) *Mediernes konstruktion af flytninges- og indvandrerspørgsmålet*. Magtudredningen. Århus.

Gaasholt, Øystein og Lise Togeby (1995) *I syv sind. Danskeres holdninger til flygtninge og indvandrere*. Politica. Århus.

Gilroy, Paul. (1987) *There ain't no Black in the Union Jack*. London: Hutchinson.

Hall, Stuart (1988) »New Ethnicities«. I: K.Mercer (red) *Black Film, British Cinema*. ICA documents 7. London: BFI.

Hammer, Ole (1984) *En undersøgelse af indvandrerstoffet i dagspressen*. København. Mellemfolkeligt Samvirke.

Hammer, Ole og Inger Bruun (2000) *Etniske minoriteters indflydelseskanaler*. Århus: Magtudredningen.

Hervik, Peter (red) (1999) *Den generende forskellighed*. Hans Reitzels Forlag. København.

Hervik, Peter (under udgivelse). *Antropologiske perspektiver på etnicitet og deres implikationer for mediernes skildring af de etniske minoriteter*. I: Tuft, Thomas (red). *Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund – skandinaviske perspektiver*. Gøteborg: NORDICOM.

Hjarvard, Stig (1996) *Grenseløse Medier – Nye Social Fællesskaber?* København: Medieudvalget.

Hussain, Mustafa, Ferruh Yilmaz og Tim O'Connor (1997) *Medierne, minoriteterne og majoriteten. En undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark*. Nævnet for etnisk ligestilling.

Hussain, Mustafa (1993) *Rapport om massemediernes og de etniske minoriteter i Danmark*. Indvandrerrådet, Indenrigsministeriet, April 1993.

Hussain, Mustafa. 2000. *Islam, Media and Minorities in Denmark*. In: *Current Sociology*, Vol.48(4): 95-116. Sage: London.

Hylland Eriksen, Thomas (1993) *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. London and Boulder, Col: Pluto Press.

Jensen, Bent (1999) *Thirty year of press debate on »the foreigners« in Denmark, Part I and II*. In: Coleman, D. & E.Wadensjö: *Immigration to Denmark. International and national perspectives*. Aarhus University Press.

Jensen, Bent (2000) *De Fremmede I den danske avisdebat – fra 1870erne til 1990erne*. Spektrum: København.

Jensen, Iben. (1991) *Film, Kultur, Betydning. En tværkulturel receptionsanalyse af »Yolsk*. *Reproserien* 1991 Nr.4. Institut for Kultursociologi, Københavns Universitet.

Jensen, Iben (1998) *Interkulturel kommunikation komplekse samfund*. Roskilde Universitets Forlag. Roskilde.

Jensen, Iben (2000) *Hvornår er man lige kvalificeret? Etniske minoriteters professionelle adgang til etablerede danske medier*. Nævnet for Etnisk Ligestilling.

Jensen, Iben og Hanne Løngreen (1995) *Kultur og kommunikation. Interkulturel kommunikation i teori og praksis*. Samfundslitteratur. København.

Just Jeppesen, Kirsten. 1995. *Etniske minoriteters mediebehov*. Socialforskningsinstituttet, København.

Lindholm, Jonas og Kirstine Vinderskov (1997) *Generationen der blev kulturpendlere. Et kvalitativt studie af unge muslimers hverdag*. Dept. Of Sociology. Lund University.

Larsen, John Aggergaard. *Modtagelsen af bosniske flygtninge i dansk presse*. (1999) In: Tveiten, Oddgeir (red). *Bosniske krigsflygtninge i mediebildet. Nordiske perspektiver*. Nord 1999:2. Nordisk Ministerråd. København. s. 107-166.

Løngreen, Hanne (1988) *Blændværk, brændvidde og mentale billeder. Visuel kommunikation om den tredje verden*. Arbejds-

- papirer nr.8, Institut for Sprog og Internationale kulturstudier, Aalborg Universitetscenter.
- Løngreen, Hanne (1991) »Visuel kommunikation i et interkulturelt perspektiv« *Tendens – Tidsskrift for Kultursociologi* 3.årg. nr.3 1991.
- Løngreen, Hanne (1992): »Billeder på tvärs af kulturer« in: Lundström og Sahlström (eds) *Talespråk, Skriftspråk, Bildspråk*, SIC 35 1992, University of Linköping
- Løngreen, Hanne (1993) »Hvad laver Schweiziske køer på den afrikanske savanne?«. Reklame og visuel kommunikation i andre kulturer« in: Hjort, Løngreen og Søderberg (eds) *Interkulturel kommunikation*, Samfundslitteratur, København 1993.
- Løngreen, Hanne (1994) *Hvidt på sort – illustrerede fordomme*, Nationalmuseet, København, 1994.
- Løngreen, Hanne (1995) »Visuel kommunikation i spændingsfeltet mellem det globale og det lokale. Reklamer som kulturel kommunikation i Den Tredje Verden.« In Jensen og Løngreen (eds.); *Kultur og kommunikation. Interkulturel kommunikation i teori og praksis*, Samfundslitteratur, København.
- Løngreen, Hanne (in press) »The Development Gaze. Visual representation of development in information material from Danida« in Mai Palmberg (ed): *Encounter Images*, Nordisk Afrikainstitut, Uppsala.
- Necce, Mehmet. Chat-artikel i Weekendavisen, Efteråret 2000.
- Matthiessen, Poul Chr. (2000) »Mediernes dækning af indvandringen.« In: Gunnar Viby Mogensén og Poul Chr. Matthiessen. *Mislykket Integration. Indvandrernes møde med arbejdsmarkedet og velfærdssamfundet*. Spektrum. s.179-194.
- Mediekultur 29/Marts (1999) *Tema: Børne- og ungdomsmedier*. SMID: Århus.
- Mediekultur/August (2000) *Sernummer om børns og unges mediebrug*. SMID: Århus.
- Mørk, Yvonne. (1996) »Mixede Masaler, Asiatiske Countryangere og »Bhaji« på stranden – film som etnografisk materiale«. *Social Kritik Nr 45/46*. September 1996.
- Mørk, Yvonne (1998) *Bindestregsdanskere. Fortællinger om kon, generationer og etnicitet*. Dansk Sociologi. København.
- Quraishy, Bashy (1999) *Fra Punjab til Vesterbro*. Forlaget Etnisk Debatforum. Frederiksberg.
- Roald, Anne Sofie (2000) *Arab Satellite Broadcasting – The immigrants' extended ear to their homelands*. Ikke publiceret paper. Malmø.
- Røgilds, Flemming (1988) *Rytme, Racisme & Nye Rodder*. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming (1995) *Stemmer i et grænseland*. Politisk Revy.
- Røgilds, Flemming (1996) (ed) *Tidsskrift for Social Analyse og Debat: Rejser i Nutiden. Etnicitet, modernitet, identitet. Nr. 45/46*. September 1996.
- Røgilds, Flemming (2001) *Charlie Nielsens Rejse*. Politisk Revy.
- Simonsen, Jørgen Bæk (2001) »Oplæg om Cypermuslimer«. Præsenteret på seminaret »Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund – skandinaviske perspektiver«, Magleås Kursuscenter, 29.4-1.5 2001.
- Skovgaard-Petersen, Jakob (2001) »Krig på internet og satellitter: Al-Aqsa intifadaen, Hizballah og de nye arabiske medier« In: Michael Irving Jensen (red). *På terskelen til fred? Al-Aqsa intifadaen og fredsprocessen i Mellemøsten*. København: Gyldendal.
- Stald, Gitte (1998) »Living with Computers. Young Danes' Uses and Thoughts on the Uses of Computers«. In: Stig Hjarvard and Thomas Tufte (red). *Audiovisual Media in Transition. Sekvens: Årbog 1998*. Københavns Universitet: Institut for Film- og Medievidenskab.
- Stald, Gitte and Thomas Tufte (red) (Under udgivelse) *Global Encounters – Media and Cultural Transformation*. University of Luton Press: Luton.
- Staunæs, Dorthe (1998) *Transitliv. Andre Perspektiver på unge flytninge*. Politisk Revy.
- Tireli, Üzeyir (1999) *Blandt os eller as os? Betragtninger på etnisk ligestilling og medborgerskab. Etnisk ligestilling i kommunerne*.
- Tireli, Üzeyir (1999) *Hverdagens Erobring. Etniske minoritetsunge i europæiske storbyer*. Hans Reitzels Forlag. København.
- Togeby, Lise og Birgit Møller (1999) *Oplevet Diskrimination. En undersøgelse blandt etniske minoriteter. Nævnet for etnisk ligestilling*. København.
- Tufte, Thomas (2000) »Ny teknologi: Frisættelse eller fastholdelse? Unge etniske minoriteters brug af chat, internet og mobiltelefon«. I: Frank Henriksen (red): *Sekvens 2000/Mediesociologi*. Københavns Universitet: Årbog for Institut for Film- og Medievidenskab.
- Tufte, Thomas (2001) »Minority Youth, Media Uses and Identity Struggle – the role of the media in the production of locality«. In: Ross, Karen (ed). *Black Marks: Research Studies with Minority Ethnic Audiences*. Ashgate. UK.
- Tufte, Thomas (Under udgivelse) »Ethnic Minority Danes between Diaspora and Locality – Social Uses of Mobile Phones and Internet«. I: Stald, Gitte and Thomas Tufte (eds). *Global Encounters – Media and Cultural Transformation*. University of Luton Press: Luton.
- Tufte, Thomas (red) (Under udgivelse) *Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund – skandinaviske perspektiver*. Gøteborg: NORDICOM
- Tufte, Thomas og Maja Riis (2001) »Cultural Fields and Borderlands of Identity – exploring media and ethnicity, culture and community«. In: *Gazette No.63/4. Special Issue on Migrants and Communication*. Sage: UK.
- Tveiten, Oddgeir (red) (1999) *Bosniske krigslygtinger i mediebilledet. Nordiske perspektiver*. 1999:2. Nordisk Ministerråd. København.
- Vertovec, Steven (2000) *The Hindu Diaspora*. London: Routledge.
- Yilmaz, Feruh (1999) *Konstruktion af de etniske minoriteter: Eliten, medierne og »etnificeringen« af den danske debat*. I *Politica* 31. årg. Nr.2.
- Yilmaz, Feruh (2001) *Projektbeskrivelse på Ph.D projekt*. Upubliceret.

Thomas Tufte er lektor på Institut for Film- og Medievidenskab på Københavns Universitet.